

УДК 330.675

Шевченко В. Б., аспірант
ДННУ «Академія фінансового управління»

ПИТАННЯ ГАРМОНІЗАЦІЇ ПРАВИЛ ТЦУ В УКРАЇНІ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У сучасних умовах глобалізації економіки та активного розвитку цифрових технологій питання ефективного податкового контролю та прозорості фінансових операцій набуває особливої актуальності. Одним із ключових інструментів забезпечення податкової справедливості виступає система трансфертного ціноутворення (ТЦУ), яка визначає умови, за якими пов'язані особи здійснюють фінансово-господарські операції між собою [1, с.12]. З огляду на євроінтеграційний курс України та необхідність гармонізації національного законодавства із нормами Європейського Союзу та Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), реформування системи ТЦУ стає одним із пріоритетних напрямів податкової політики держави.

Впровадження принципу «втягнутої руки» як базового елементу системи ТЦУ покликане забезпечити справедливий розподіл податкових надходжень між юрисдикціями, запобігти штучному виведенню прибутків до офшорних зон та створити рівні умови для національних і транснаціональних компаній. Проте практика його реалізації в Україні залишається складною через відмінності у правозастосуванні, недостатню прозорість даних та обмежені цифрові інструменти для моніторингу операцій [2, с.18].

Європейський Союз, у свою чергу, прагне створити єдині стандарти у сфері ТЦУ. 12 вересня 2023 року Європейська комісія представила проект Директиви щодо гармонізації правил ТЦУ у межах ініціативи BEFIT (Business in Europe: Framework for Income Taxation) [3]. Її метою є формування узгодженої системи визначення ринкових цін для пов'язаних осіб, що діють у різних країнах ЄС, запровадження уніфікованих методів оцінки та стандартизованої документації. Це передбачає також створення єдиного цифрового середовища для обміну податковою інформацією між країнами-членами ЄС.

Для України гармонізація правил ТЦУ з нормами ЄС має як стратегічне, так і практичне значення. З одного боку, це сприятиме спрощенню взаємодії українського бізнесу з європейськими партнерами, підвищенню довіри до національної податкової системи та покращенню інвестиційного клімату [4]. З іншого - потребує суттєвого оновлення національної нормативної бази, цифрової інфраструктури податкових органів і підвищення компетентності фахівців, які працюють у сфері ТЦУ.

Протягом останніх років Україна активно наближає свої податкові стандарти до європейських. Законами №3813-IX та №4112-IX, ухваленими у 2024 році, було розширено критерії пов'язаності осіб, удосконалено перелік контрольованих юрисдикцій, запроваджено нові вимоги до звітності та підвищено рівень відповідальності за її неподання [5]. Окрему увагу приділено цифровізації процесів податкового адміністрування - автоматизації обміну даними, електронній перевірці звітів та інтеграції інформаційних систем. Це дозволяє зменшити адміністративне навантаження на бізнес і підвищити ефективність контролю з боку держави.

Разом з тим, процес імплементації європейських принципів ТЦУ супроводжується низкою викликів. По-перше, це обмеженість доступу до якісних порівняльних даних, необхідних для визначення ринкових цін у специфічних галузях економіки. По-друге, значна частина українських компаній не має достатнього досвіду у підготовці документації відповідно до вимог ОЕСР, що створює ризики помилок та штрафних санкцій. По-третє, існує потреба у вдосконаленні координації між податковими органами та іншими державними інституціями, зокрема у сфері міжнародного обміну інформацією.

Водночас імплементація сучасних підходів до ТЦУ відкриває перед Україною низку переваг. Серед них - підвищення прозорості фінансових потоків, зміцнення довіри іноземних інвесторів, створення передумов для зниження рівня тіньової економіки та агресивного податкового планування. Крім того, цифровізація податкових процесів дозволить забезпечити швидший і точніший аналіз фінансових операцій, що позитивно вплине на ефективність податкового контролю та якість прийняття управлінських рішень.

У підсумку, гармонізація правил трансфертного ціноутворення відповідно до європейських стандартів є не лише вимогою інтеграції до ЄС, але й необхідним кроком для підвищення конкурентоспроможності української економіки. Формування цифрової, прозорої та справедливої системи ТЦУ сприятиме сталому розвитку фінансової системи держави, забезпеченню рівних умов для бізнесу та зростанню податкових надходжень у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. OECD Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrations. – Paris: OECD Publishing, 2022. <https://www.oecd.org/tax/transfer-pricing/oecd-transfer-pricing-guidelines.htm>
2. Міністерство фінансів України. Трансфертне ціноутворення: аналітичний звіт, 2024. <https://mof.gov.ua/uk/transfer-pricing>
3. European Commission. Proposal for a Council Directive on Transfer Pricing (COM/2023/529). – Brussels, 2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0529>
4. Кучер Л. Податкове регулювання трансфертного ціноутворення в Україні // Фінанси України. – 2023. – №10. – С. 20–29. https://finukr.org.ua/?page_id=1536
5. Закон України №3813-IX від 16.04.2024 р. «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення трансфертного ціноутворення».
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3813-20#Text>